

MAANKÄYTTÖLAJIEN LUOKITTELUJEN JA MÄÄRITELMIEN YHTENÄISTÄMISESTÄ.

K. U. PIHKALA

Maataloushallitus, Helsinki.

Saapunut 6. IX. 1945.

Eri maankäyttölajien pinta-aloista saatujen tietojen luotettavuuteen on epäilemättä vaikuttanut haitallisesti se, että maankäyttölajien luokittelu ja niiden määrittely ei ole vakiintunut erilaisia tieteellisiä tai hallinnollisia tarkoituksia varten. Yhtenäisyyden puutteesta on näet seurannut, että esim. tilastotietoja kerättäessä ja tarkistettaessa ei ole tarpeeksi suuressa määrässä voitu käyttää hyödyksi ennestään olemassa olevien tietojen tarjoamia vertailumahdollisuuksia. Kun se laaja-suuntainen työ, mitä maanmittauslaitos on vuosikymmenien kuluessa suorittanut, ja myös kuntien verotusmittaukset, joita varsinkin parin viime vuosikymmenen aikana on yleisesti toimitettu, edustavat hyvin huomattavia julkistaloudellisia kustannuksia, olisi toivottavaa, että niiden tuloksia voitaisiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti käyttää myös koko valtakuntaa koskevan maataloustilaston ja samalla siis monien tämän tilaston nojalla tehtävien taloudellisten laskelmien perustana.

Maankäyttölajien eli tiluslajien luokittelua ja määrittelyä varten on maanjakoa silmällä pitäen annettu hajanaisia ohjeita jo isojaon ajasta lähtien (1, s. 22). Maanmittauslaitoksen luokittelu, joka esiintyy maarekisterissä ja jakokirjassa, on siis vanhin, mutta sekä luokittelussa että määrittelyissä on varsinkin aikaisemmin esiintynyt horjuvuutta ja epävarmuutta. Viime aikoina on kuitenkin maanmittaushallituksen taholta pyritty entistä täsmällisempiin ohjeisiin.¹

Maanmittauslaitoksen luokittelussa erotetaan nykyisin neljä maarekisterissä mainittua kantatiluslajia: viljelty maa, viljelyskelpoinen maa, metsämaa ja joutomaa. Viljelty maa jakaantuu useaan alaryhmään (kasvitarha, pelto, niitty, suoviljely ja nevaniitty), mutta jakokirjoissa on pinta-alatiedot yhdistetty siten, että pelto käsittää myös kasvitarhan ja suoviljelyksen ja toisena ryhmänä on niitty,

¹ Tässä tarkoituksessa määräsi maanmittaushallitus v. 1934 professori PEKKA KOKKOSEN selvittämään kysymystä tiluslajeista ja niiden jyvittämisestä. V. 1940 ilmestyivät työn tulokset tiluslajien määrittelyn osalta maanmittaushallituksen julkaisuna (1).

johon kuuluu myös nevaniitty. Viljelyskelpoisen maan ryhmään luetaan varsin erilaisia maita (lehdot eli kaskimaat, mustikkakankaat, viljelyskelpoiset korvet, rämeet, nevat ja letot), joiden sijoittaminen tähän ryhmään riippuu alueen maaperän, pinnanmuodostuksen, korkeussuhteiden ja aseman perusteella suoritetusta harkinnasta. Yleisen käytännön mukaan on tähän ryhmään luettu myös mm. sellainen raivattu laidun, jota ei ole kunnostettu pelloksi.¹ — Metsätiluslajeja ovat voimassa olevien määräysten mukaan kangas, nummi, alava (-maa), notko, mutasuo, suo, korpi, räme, neva ja rahkasuo. Metsämaiden joukossa luetellaan vielä joko jonkin arvoisina tai joutomaina louhikko ja kallio. — Selviä joutomaita taas ovat avokalliot, avolouhikot, avotunturit, lentohietikat ja kivirauniot. Myös jakotoimituksilla erotetut tiet on luettu joutomaiden ryhmään, kun taas tontit on käytännössä sijoitettu siihen maankäyttölajiin, jota ne laatunsa puolesta lähinnä vastaavat.²

Vanhimmat julkaistut tilastotiedot eri maankäyttölajien aloista perustuvat yleensä isojaon yhteydessä suoritettuihin mittauksiin (2). Vasta myöhemmin on tilastoa ryhdytty laatimaan pääasiassa viljelijäin omien ilmoitusten perusteella. V. 1876 suoritettussa Uudenmaan lääniä koskevassa maatalouslaskennassa (3) erotettiin maankäyttölajeina viljelty maa, »luonnolliset niityt», tontit ja tiet, hyödyllinen metsämaa sekä »viljelemättömät maat ja joutomaa». Viljellyllä maalla tarkoitettiin tässä tapauksessa peltoa ja puutarhaa (»ylösotettu puu- ja ryytitarhoiksi»). Luonnonniityt jaettiin »sammalniittyihin ja nurminiittyihin». Viljelemättömät maat oli tilastolomakkeessa jaoiteltu »autioina oleviin kauramaihin» ja »viljelemättömiin soihin», mutta näistä enempää kuin erilaisista niityistäkään ei ole esitetty erikseen pinta-alatietoja.

V. 1901 suoritettussa ensimmäisessä koko maata koskevassa maatalouslaskennassa (4) tiedusteltiin kyselylomakkeilla maalaiskunnissa asuvien ruokakuntien viljelemän pelto- ja luonnonniittyalan suuruutta muiden maankäyttölajien jäädessä laskennan ulkopuolelle. Peltomaahan kehoitettiin ohjeissa lukemaan myös kydöt, suoviljelykset ja puutarhat. Heinänkasvulle pantu pelto, joka oli käynyt niin huonoksi, että sitä oli pidettävä luonnonniityn arvoisena, oli sitävastoin merkittävä luonnonniityksi. — Vuoden 1910 maatalouslaskennassa (5) kysyttiin suurin piirtein samalla tavalla määriteltäviä aloja kuin edellisessäkin; kuitenkin oli puu- ja kasvitarhakasvien ala (= puutarhan koko pinta-ala) selvitettävä erikseen ja uutena ryhmänä esiintyi »viljaa kasvava kaski». — V. 1920 käsitti maankäyttölajien luokittelu kasvitarhan, pellon (suoviljelyksineen), luonnonniityn, hakamaan, kaski- ja kytöviljelykset sekä metsä- ym. maan (6). Hakamaalla tarkoitettiin »luonnon laitumia, jotka ovat aidattuja ja joissa puukasvullisuudella ei ole sanottavaa merkitystä». — V. 1929 käytetty luokittelu poikkesi edellisestä lähinnä siinä, että »hakamaan» asemesta tiedusteltiin »pysyvän, hoidetun laitumen» sekä »luonnonlaitumen» aloja, ja »jouto- ym. maa» oli lisäksi erotettu eri ryhmäkseen (7). Laidunmaalla

¹ KOKKONEN, (1, s. 7) erottaa sellaisen viljelyslaitumen, jota ei voi pitää peltona tai niittynä, omaksi ryhmäkseen, joka olisi luettava viljeltyyn maahan. Maarekisteri ja jakokirja eivät kuitenkaan toistaiseksi tunne tätä maankäyttölajia.

² KOKKONEN (1, s. 38) mukaan olisi tontit luettava viljellyn maan kantatiluslajiryhmään.

tarkoitettiin »metsätöntä tai melkein metsätöntä, erilleen aidattua tai muuten erillistä aluetta, jota säännöllisesti käytetään laitumeksi».

Yhteistä koko maata koskevien maatalouslaskentojen maankäyttölajimäärittelyille on ollut, että luonnonniittyyn on luettu sellaiset vanhat peltonurmet, jotka ovat kasvillisuutensa puolesta alkaneet muistuttaa luonnonniittyjä. Määritelmät ovat kuitenkin eri laskennoissa olleet jonkin verran erilaisia (8, ss. 6, 16). Horjuvuutta on esiintynyt etenkin laidunmaan määrittelyssä (9, ss. 52—54).

Verotuksen perustana oleva maankäyttölajien luokitus on jonkin verran toinen kuin maanmittauslaitoksen ja tilaston käyttämä. Siinä erotetaan 1. pelto, mihin luetaan myös suoviljelys (mutta ei puutarha), 2. luonnonniitty, 3. metsämaa ja 4. muunlainen maa. Pelto ja luonnonniitty on hyvyytensä mukaan luokiteltu kolmeen, metsämaa viiteen luokkaan. Laidunmaata ei veroluokitus tunne, ja koska mitään virallisia ohjeita laidunalan ilmoittamisesta veroilmoituksissa tai sen huomioonottamisesta kuntien verotusmittauksissa ei liene annettu, se on todennäköisesti toisinaan jäänyt kokonaan pois, toisinaan luettu esim. »luonnonniittyyn», »metsämaahan» tai »muunlaiseen maahan».

Tässä yhteydessä on syytä mainita vielä valtakunnan metsien arvioinneissa vv. 1921—24 ja 1936—38 käytetyt luokitukset (10,11). Niissä maat ryhmitettiin metsämaihin, joutomaihin ja muihin, metsätalouteen kuulumattomiin maihin. Metsämaat on jaettu kasvullisiin ja huonokasvuisiin; metsätalouteen kuulumattomissa maissa on erotettu: 1. pelto (ynnä puu- ja kasvitarha), kovan maan, 2. sama, suopohjainen, 3. luonnon niitty, kovan maan, 4. sama, suopohjainen, säännöllisesti niitettävä, 5. viljelyslaidun, 6. tontti, tiealue, rautatiealue ja voimajohtolinja sekä sora- ja mutakuoppa ynnä ampuma- ja harjoitusalue. Viljelyslaidun, jota ei annettuissa ohjeissa tarkemmin määritelty, otettiin huomioon ainoastaan jälkimmäisessä metsänarvioinnissa. Pellon ja niityn rajaa ei myöskään tarkoin määritelty, mutta eräitä ohjeita annettiin pientareiden, tekeillä olevan pellon ym. sijoittelusta eri ryhmiin.¹

Tarkasteltaessa esitettyjä luokituksia ja määritelmiä voidaan todeta, että luokitukset poikkeavat olennaisissa kohdissa toisistaan, ja määritelmätkin, jotka yleensä ovat verraten ylimalkaisia, ovat erilaisia. Luokituksissa on toisinaan kiinnitetty huomiota maan ja kasvillisuuden laatuun, toisinaan sen nykyiseen käyttöön. Josakin tapauksessa jää epäselväksi, mihin ryhmään jokin maankäyttölaji (esim. laidun tai kaskiviljelys) on sijoitettava. Eri maankäyttölajien (kuten pellon ja niityn, niityn ja metsän, laitumen ja metsän) väliset rajat ovat enemmän tai vähemmän epäselviä eivätkä eri luokituksissa kulje samoilta kohdin.

Maankäyttölajien luokittelussa ja määrittelyssä tullaan helposti erilaisiin tuloksiin riippuen siitä, mitä näkökohtia tässä pidetään tärkeimpinä. Pelkästään tieteel-

¹ Alle 5 m leveät pientareet oli luettava viereiseen metsäkuvioon, kun taas leveämmät ja pellon keskellä olevat oli luokitettava luonnonniityksi, louhikkomaaksi tms., sen mukaan, mihin ne katsottiin lähinnä kuuluvaksi. Tekeillä oleva pelto oli luettava siihen maankäyttölajiin, mitä lähinnä se parhailaan on. Viljaa kasvava kaski oli luettava pelloksi, jos se sijaitsee viljelystilusten lähetyvillä ja on todennäköistä, että siitä tulee pysyvää viljelysmaata. Kaskettu tai viljelty, mutta heitteille jätetty ala on luettava metsämaaksi.

listäkin tutkimusta silmälläpitäen voidaan päätyä erilaisiin ehdotuksiin, riippuen siitä, kiinnitetäänkö huomiota erityisesti esim. maanviljelys-, metsä- vai laiduntalouteen tai mahdollisesti joihinkin erikoiskysymyksiin. Hallinnollisia tarkoituksia, kuten verotusta, varten on ehkä otettava huomioon toisia näkökohtia. Kussakin tapauksessa on otettava varteen myös niiden henkilöiden arvostelukyky ja koulutus, joita käytetään selvittämään eri maankäyttölajien aloja kentällä. Luokittelun ja määrittelyjen yksinkertaisuus ja selvyys ovat epäilemättä vaatimuksia, jotka tulisi voida asettaa mahdollisimman monia tarkoituksia palvelevalle yhtenäisjärjestelmälle. Tärkeänä on myös pidettävä, että pienet poikkeukset maankäyttölajien normaalista käytöstä eivät aiheuta vertailukelpoisuutta huonontavia ja siten tarkistusmahdollisuutta vaikeuttavia vaihteluja viljelmien maankäyttöaloihin.

Maankäyttölajien luokittelussa on otettu ja voidaan ottaa huomioon varsin monenlaisia perusteita. Tällaisina perusteina, jotka osaksi voivat olla keskenään ristiriitaisiakin, mainittakoon esim. seuraavia:

1) Maan alkuperäinen tuotantomuoto tai niiden perusparannusten luonne, joita maalla on tehty. Esim. metsä- ja joutomaa tunnetaan yleensä alkuperäisenä maankäyttölajina, kun taas pelto tunnetaan siitä, että sillä on suoritettu tiettyjä perusparannuksia (raivaus ja kyntö, tavallisesti myös ojitus jne.).

2) Maan nykyinen (pysyväis- tai tilapäisluontoinen) käyttö. Ratkaisevana voi esim. maatalouteen kuuluvaa maata luokiteltaessa olla tuotannon laatu (viljeltävät kasvit), mutta myöskin viljelysmenetelmät tai sadonkorjuutapa. Niinpä puutarha tunnetaan muiden seikkojen ohella siitä, että viljelystyöt suoritetaan huolellisemmin kuin muilla alueilla, tavallisesti suhteellisesti paljon käsityötä käyttäen. Peltoviljelykseen taas kuuluu suhteellisen runsas vetoeläinten ja koneiden käyttö sekä kylvämuokkauksessa, kasvien hoidossa että sadonkorjuussa. Laitumen tunnusmerkkinä on lähinnä se, että sadonkorjuun suorittavat eläimet. Mitään näistä perusteista ei kuitenkaan yleensä ole otettu huomioon yksinomaisesti, mikä ilmeisesti johtaisikin liialliseen kaavamaisuuteen.

3) Maan käyttömahdollisuudet. Paitsi alueita, joilla ei ole mitään taloudellista käyttömahdollisuutta, erotetaan maita, joita voidaan käyttää vain yhdellä tavalla sekä sellaisia, jotka asianomaisin toimenpitein voidaan kohtuullisilla kustannuksilla saattaa toisenlaiseenkin käyttöön. Milloin on kysymyksessä maa, jolla ei voi luonnostaan olla arvokkaampaa käyttöä, puhutaan ehdottomasta maankäyttölajista, esim. ehdoton metsä- tai laidunmaa.¹ Vaikka käyttömahdollisuuksien huomioonottaminen ei varsinaisesti kuulukaan maankäyttötilaston piiriin, on talouden kehitysmahdollisuuksien tuntemiseksi hyödyllistä selvittää vähempiarvoisista maista arvokkaampaan käyttöön kelpaava osuus, etenkin silloin, jos tätä valaisevia tietoja on jotain toista tarkoitusta varten ennestään hankittu.

4) Maan kuivatussuhteet. Esim. peltona käyttämisen edellytyksenä on normaalisesti kunnollinen sarka- tai mielummin salaojitus, ja kosteuden tarve on

¹ Joskus on maa vastoin luonnollisia edellytyksiä tullut otetuksi arvokkaampaan käyttöön. Tällaisen maan siirtämistä entiseen käyttöönsä ei ole tarpeettomasti vaikeutettava.

suhteellisesti pienempi kuin niitty- ja laidunmailla. Niittyjen joukossa on taas vesiperäisyytensä tai tulvanalaisuutensa vuoksi ehdottomiksi niityiksi katsottavia. Laitumien vaatimukset kuivatukseen nähden ovat suuremmat kuin niittyjen, mutta toisaalta ne eivät myöskään sovellu kuivaperäisille maille.

5) Maan kasvillisuus. Esim. pellon ja niityn raja voidaan vetää sen mukaan, kasvaako maalla kylvettyjä vai luonnonvaraisia heinälajeja. Laitumen ja metsän rajaa käytäessä kiinnitetään huomiota puukasvillisuuden määrään.

6) Kahden peräkkäisen sadonkorjuun välinen aika. Niittymaista saattaa olla paikallaan erottaa eri ryhmiksi kerran, kahdesti tai kolmasti vuodessa ja toisaalta vain joka toinen vuosi jne. korjattavat niityt.

7) Maan tuottavuus. Jos maan tuottavuus esim. rehuyksikköinä hehtaaria kohden mitattuna on huomattavasti maankäyttölajin keskitasosta poikkeava, näyttäisi toisinaan tarkoituksenmukaiselta siirtää se toiseen maankäyttölajiin. Niinpä esim. hyvätuottoista viljelyslaidunta ei mielellään sijoittaisi »laitumen» ryhmään, jos tämä ryhmä käsittää etupäässä heikkotuottoisia hakamaita. Kuitenkaan ei tähän seikkaan voi kiinnittää paljoa huomiota, koska tuotto joka tapauksessa saman maankäyttölajin piirissä hyvin suuresti vaihtelee (jyvitys käy siis joka tapauksessa välttämättömäksi). Hakamailla voi tulla kysymykseen maan luokitteleminen metsäksi tai laitumeksi sen mukaan, miten suuri osa maan tuotosta saadaan metsätuotteina ja miten suuri laiduntamalla.

8) Maan ja sen kasvillisuuden pääoma-arvo. Tämä peruste tuskin tulee kysymykseen edes niin monessa tapauksessa kuin maan tuottavuus. Kuitenkin on esim. verotuksessa sellainen arvokkaalla liikepaikalla oleva viljelys-, metsä- tai joutomaa, joka on palstoitettu tonteiksi, toisinaan luettu tonttimaahan, vaikka sitä ei vielä tonttimaana käytettäisikään. Paljaaksihakattu tai kulottunut metsämaa, jossa puukasvillisuudella ei ole mitään arvoa, voidaan helposti lukea joutomaahan, vaikka kysymyksessä on ehkä vain tilapäisesti paljaana oleva metsämaa. Toisaalta on myöskin joutomaita, joilla on katsottu olevan pääoma-arvoa, esim. maanmittaustoimituksissa luettu metsämaahan, johon ne eivät tuottonsa puolesta kuulu.

9) Verotuksessa noudatettu käytäntö ja verotuspoliittinen tarkoituksenmukaisuus. Maankäyttölajien ryhmittely muodostuu tällöin verotusta koskevien säännösten perusteella ja ottaen huomioon verotus- ja siihen liittyvät tuotantopoliittiset näkökohdat. Maataloustuotannon edistämistä tarkoittava verotuspolitiikka voisi vaatia esim., ettei vielä raivauksenalaisia peltoja lueta suhteellisesti raskaasti verotettuun peltomaahan tai metsänkasvuun pantuja peltoja heti siirretä helpommin verotettuun metsämaahan. Koska verotettavien pinta-alojen oikea selvittäminen on erittäin tärkeä, olisi maankäyttölajien määrittelyn oltava mahdollisimman selvä ja yksinkertainen sekä lisäksi tarkistusmahdollisuuksia silmällä pitäen yhdenmukainen toisia tarkoituksia varten laadittujen määritelmien kanssa.

Maataloudellisen tutkimuksen kannalta on toivottavaa, että maankäyttölajien luokittelu olisi mahdollisimman samanlainen eri maissa. Kansainvälisen maatalousinstituutin suosittama luokittelu on seuraava (12, ss. 15—16):

- I. Pellot eli kynnettävät maat (Terres labourables)
- II. Pysyvät niityt ja laitumet
 - a) Pysyvät niityt (Prairies permanentes)
 - b) » laitumet (Paturâges permanentes)
- III. Puu- ja pensasistutukset (Cultures arborescentes et arbustives)
- IV. Metsät (Bois et forêts)
- V. Tuottokykyiset suot, nummet ym. viljelemättömät, mutta tuottavat maat (Marais productifs, bruyères et autres terres incultes productives)
- VI. Tuottamattomat maat (Terres improductives)

Instituutin ehdotuksen mukaan lasketaan »kynnettäviin maihin» myös keittiökasvi- ja vihannesmaat, jotka jaetaan kolmeen ryhmään: a) keittiökasvimaat, joiden tuotto on tarkoitettu ainoastaan perheen omaan kulutukseen, b) vihannesviljelykset, joiden tuotanto on tarkoitettu myyntiä varten, avoimella pellolla, c) samanlaiset vihannesviljelykset yksinomaan vihannesten viljelyä varten erotetulla maalla. — Pysyvien niittyjen ja laitumien ryhmään kehoitetaan lukemaan kaikki maat, jotka on tarkoitettu tuottamaan ruohoa karjanrehuksi ja jotka eivät kuulu peltoviljelyskiertoon (»terres destinées à la production de plantes herbacées fourragères vivaces qui ne rentrent pas dans l'assolement»). Laitumien jakamista alaryhmiin laadun mukaan (esim. lihotuslaitumet, ylläpitolaitumet, alppilaitumet jne.) suositellaan erityisesti niitä maita silmällä pitäen, joissa tällainen jaoittelu on merkityksellinen. — V. ryhmä muodostaa jonkinlaisen »kaatosarakkeen»; ohjeiden mukaan siihen kuuluisivat maat, jotka tuottavat joitakin kasvikuntaan kuuluvia hyödyllisiä tuotteita eivätkä kuulu edellisiin ryhmiin (»terres qui donnent quelques productions végétales utilisés et qui ne rentrent pas dans les catégories précédentes»). Tähän ryhmään näyttää eräissä maissa luetun viljelyskelpoisia, mutta viljelemättömiä soita tai nummia, toisissa turvepehkusoita, ruohoa tai esparttoheinää kasvavia maita, tyhjennettyjä kalanviljelyslammikoita, patoja jne. Tämä ryhmä ei enempää kuin puu- ja pensasistutustenkaan ryhmä ole esiintynyt Suomen maataloustilastossa.

Pohjoismaiden maataloustilastossa on pyritty verraten pitkälle seuraamaan kansainvälisen maatalousinstituutin suosittelemaa luokittelua, mutta kuitenkin ottaen huomioon täällä vallitsevat erityiset olosuhteet. Sivulla 32—33 olevassa asetelmassa on esitetty rinnan Suomen vastaavan luokittelun kanssa Ruotsin, Norjan ja Tanskan ynnä näiden lisäksi myös Eestin viime maataloustilastossa käytetyt luokittelut, jotka on otettu käännöksinä alkuperäisistä tilastolomakkeista.

Ruotsin maankäyttölajiluokittelu on verraten samanlainen kuin Suomenkin; siinä on kuitenkin mm. huomattava, että niitettävä ja laidunnettava niitty luetaan eri ryhmiin, kun Suomessa tilapäisesti laidunnettu luonnonniitty on katsottu kuuluvaksi samaan ryhmään kuin niitettäväkin. Ryhmä »raivattu luonnonlaidun» Suomen tilastossa vastaa muuten määritelmien mukaan suunnilleen samaa kuin »betesäng» Ruotsin tilastossa. Tontti luetaan Ruotsissa samaan ryhmään kuin puutarha. — Norjan ja Tanskan luokittelut ovat erikoisia siinä suhteessa, että niissä

eivät puutarha, pelto, niitty ja laidun esiinny pääryhminä, vaan sitä vastoin puhutaan »maatalousmaasta», jonka käyttö on jaettu verraten yksityiskohtaisesti eri kasveille ym. Tällä on ilmeisesti tahdottu korostaa sitä, että maatalousmaan jakaminen pellon, niityn ym. muiden maankäyttölajien kesken ei ole niinkään helposti suoritettavissa, koska esim. pelto toisinaan voi olla puutarhakasveilla, laitumena jne., luonnonniitty laitumena jne. Mikäli maatalousmaan alaryhmiä halutaan yhdistellä samanlaisiksi ryhmiksi kuin Suomessa ja Ruotsissa, tullaan maankäyttölajiluokitukseen, joka perustuu aivan yksinomaan nykyiseen käyttöön. Eestin maataloustilastossa on erikoista, että pellon ja puutarhan yhteisessä ryhmässä erotetaan pysyvä ja tilapäinen viljelys (esim. pysyvää laidunta perustettaessa kylvetyn tilapäisen suojaviljan ala). Tämä menettelytapa on huomionarvoinen, koska kunkin viljelmän eri vuosilta peräisin olevien pinta-alatietojen tarkistaminen vertailutietojen avulla käy helpommaksi.

Jos kaiken edellisen perusteella haluttaisiin tarkastella, millainen Suomen maankäyttölajien »yleisluokittelun» tulisi olla, voitaisiin nykyisiä luokitteluja ja määrittelyjä vastaan esittää seuraavat huomautukset:

1) Maarekisterin, tilaston ja verotusmittausten tietoja ei voida joka kohdassa keskenään verrata. Niinpä esim. maanjakokirjojen peltomaahan sisältyvät puutarha ja peltomaalle perustetut tontit, tiet yms., kun taas verotuksessa näitä ei lueta peltoalaan. Verotuksessa jää raivattu laidun »muunlaisen maan» ryhmään: maanjakotilastossa ei tätä maankäyttölajia myöskään tunneta, ja se lienee sisällytetty lähinnä niittyyn. Maarekisterin viljelyskelpoisella maalla ei ole vastinetta tilastossa eikä veroluokituksessa, mistä johtuu mm., että maarekisterin »varsinainen metsämaa» ei ole verrattavissa tilaston ja veromittausten metsämaahan. Joutomaahan kuuluu toisissa tapauksissa mm. eräänlaisia soita, toisissa pelkästään muita tuottamattomia maita.

2) Maankäyttölajien rajojen määrittely on epämääräinen tai eri luokituksissa erilainen. Yleisessä maataloustilastossa määritellään esim. pellon ja niityn raja heinänurmiin iän perusteella, mikä on toisinaan vaikeasti selvitetävissä ja aiheuttaa lisäksi vuodesta toiseen tapahtuvia vaihteluja pellon ja niityn pinta-alojen suhteessa. Ojien, kivien yms. huomioonottamisesta pinta-aloissa ei ole tarkkoja eikä ainakaan yhdenmukaisia ohjeita.

3) Erilaiset tilapäisviljelykset voivat aiheuttaa vaihteluja yksityisen viljelmän maankäyttölajisuhteisiin ja vaikeuttaa aikaisemmalta ajalta olemassa olevien vertailutietojen avulla suoritettavia vertailuja.

Mainittujen epäkohtien tullessa esille suunniteltaessa v. 1943 viljelysmaiden tarkistusmittauksia lähinnä kansanhuollollisia tarkoituksia varten laadittiin maataloushallituksen tilastotoimistossa väliaikaiset ohjeet aluksi maatalousmaan luokittelua ja siihen kuuluvien maankäyttölajien ja niiden rajojen määrittelyä varten. Ohjeet laati toimistossa sodan aikana sadonarviointi- ja pinta-alantarkistustehtävissä työskennellyt Koetoimintayhdistysten liiton sihteeri O. Linkola, joka myöhemmin julkaisi ne mainitun liiton johtokunnan hyväksymässä muodossa (13, ss. 13—17). Nojautuen mm. niihin lausuntoihin, joita ohjeita laadittaessa saatiin useilta maataloudellisilta järjestöiltä sekä lukuisilta maatalouden erikoistuntijoilta,

Suomi 1941	Ruotsi 1937	Norja 1939	Tanska 1939	Eesti 1939
1. Puu- ja kasvitarha	1. Tontti ja puutarha	1. Maatalousmaa	1. Rakennettu tontti ja talonpaikka	1. Pelto ja puutarhamaa
2. Pelto	2. Pelto (suoviljelys mu- kaan luettuna)	a) Avopellolla ja puutar- hassa viljeltyjen kasvien alat kukin erikseen b) Viljellyllä maalla oleva niitty (tarkoitetaan pel- toheinää) c) Viljellyllä maalla oleva viljelyslaidun d) Viljellyllä maalla oleva muu laidun	2. Kasvitarha yksityisku- lutusta varten 3. Puuistutukset, pensas- aidat 4. Kasvitarha myyntituo- tanta varten 5. Maatalousmaa a) Avopellolla viljeltyjen kasvien alat kukin erik- seen b) Mailasviljelykset c) Peltokierrossa viljelty, heinäksi korjattu nurmi d) Peltokierrossa viljelty, laidunnettu nurmi e) Peltokierron ulkopuo- lella oleva, pysyv. hei- nänkasvulle pantu, yk- sinomaan laiduntamalla korjattu heinämaa	a) pysyväinen b) tilapäinen
3. Luonnonniitty	3. Niitettävä niitty	e) Kotipalstalla oleva niit- ty f) Tunturiniitty karjama- jalla g) Vuosittain niitetyt ulko- niityt	f) Peltokierron ulkopuo- lella oleva, pysyv. ruo- honkasvulle pantu, hei- näksi korjattu heinämaa g) Luonnonniitty, muta- suo ja muut arvokkaat heinäksi korjatut heinä- maat h) Tulva- ja rantamaat ja muut vähäarvoiset hei- nämaat	2. Niitty a) viljelty b) luonnonvarainen

4. Raivattu luonnonlaidun	4. Laidunniitty a) Viljelty b) Muu laidunniitty	h) Viljelemättömällä maala oleva viljelyslaidun i) Viljelemättömällä maala oleva muu laidun	i) Luonnonniitty, mutasu ja muut arvokkaat heinämaat, jotka korjataan laiduntamalla	3. Laidun a) viljelty b) luonnonvarainen
5. Metsämaa	5. Metsämaa	2. Tuottava metsä a) Havumetsä b) Lehtimetsä	6. Metsä ja istutukset a) kasvava b) paljas	4. Metsä
6. Joutomaat, tontit, tiet tms. Pellon alasta ilmoitetaan pellon käyttöjaoittelussa erikseen mm. peltoheinän ja peltolaitumen ala. Luonnonniitystä ilmoitetaan niittämällä korjattu ala.	6. Muu maa 7. Kaivokset Peltoheinän ja peltolaitumen ala selviää yksityiskoht.jaoittelusta. Ryhmissä 3—6 oleva <i>viljelyskelpoinen</i> maa ilmoitetaan yhtenä summana erikseen. Myös ilmoitetaan pellosta erikseen kovan ja suomaan pelto. Metsämaasta ilmoitetaan ns. hakamaan ala. Vedenpeittämä ala ilmoitetaan maanmittaustoimistusten mukaan.	3. Muu maa Viljelyskelpoisen, mutta toistaiseksi viljelemättömän maan ala ilmoitetaan seuraavista ryhmistä: luonnonniitty, havu- ja lehtimetsä, suo ja muu maa.	7. Nummet ja suometsiköt 8. Suot 9. Lentohietikot, liuskealueet, lammet ja kivi- kot yms. 10. Yksityiset tiet, kalkkikivilouhokset, viemärit ojat ym. 11. Järvet ym. vedet	5. Raivauksen alainen uudismaa 6. Muu maa

Suomessa käytettyjä maankäyttölajien luokitteluja sekä ehdotus yhteiseksi luokitteluksi.

Maataloustilasto		Maanjakotoimitukset (jakokirja)		Verotusmittaukset	Metsänarviointi 1936—38
Vuoden 1941 yl. laskenta	Uusi ehdotus				
1. Puu- ja kasvitarha	1. Puutarha	1. Pelto		(Muunlaista maata?)	1. Pelto (ynnä puu- ja kasvitarha), kovan maan
2. Pelto	2. Pelto 3. Pysyvä peltolaidun			1. Pelto, siihen luettuna suoviljelys	2. Pelto, suopohjainen
3. Luonnonniitty	4. Niitty	2. Niitty		2. Luonnonniitty	3. Luonnon niitty, kovan maan 4. Luonnon niitty, suopohjainen säänn. niitettävä
4. Raivattu luonnonlaidun	5. Raivattu laidun	3. Viljelyskelpoinen maa		(Muunlaista maata?)	5. Viljelyslaidun
(Joutomaata)	5. Viljelyskelpoinen aukea suo			(Muunlaista maata?)	(Joutomaata?)
5. Metsämaa	6. Viljelyskelp. metsämaa 7. Varsinainen metsämaa	4. Varsinainen metsämaa		3. Metsämaa	6. Kasvullinen metsämaa 7. Huonokasvuinen »
6. Joutomaat, tontit, tiet ym.	8. Tontit, tiet, ym. alueet	(luettu lähinnä vastaavaan maankäyttölajiin)		4. Muunlainen maa	8. Tontti, tiealue (rautatie-alue, voimajohtolinja), sora- ja mutakuoppa- (ynnä ampuma- ja harjoitusalue)
	9. Joutomaat	5. Joutomaat			9. Joutomaat

on ehdotusta kehitetty edelleen, ja se esitetään lyhyin perusteluin ja huomautuksin seuraavassa. Huomautettakoon, että esitys on tarkoitettu keskustelun pohjaksi, joten eräissä kohden on esitetty sulkumerkkeihin pantuja vaihtoehtoja.

Pääryhmät.

Viljelmään kuuluva maa-ala (ilman vesiä) jaetaan pinta-aloja selvitettäessä seuraaviin pääryhmiin:

- I. Maatalousmaa.
- II. Viljelyskelpoinen (maatalouskelpoinen) maa.
- III. Varsinainen metsämaa.
- IV. Joutomaa.

Viljelyskelpoisten maiden erottamista mm. varsinaisista metsämaista ei käytännössä voida suorittaa tarkasti, mutta koska sitä pidetään maanmittausviranomaisten taholla tärkeänä mm. jakoteknisistä syistä ja koska tämän alan summittaisellakin selvittämisellä on epäilemättä merkityksensä myös maataloustilastossa, ehdotetaan sen käytäntöön ottamista tilastossa. Tämä helpottaa tällöin myös maarekisteriä apuna käyttäen suoritettuja ensitietojen tarkistuksia. Viljelyskelpoiseksi maaksi lienee maanmittauslaitoksen entistä käytäntöä noudattaen katsottava lähinnä teknillisessä suhteessa viljelyskelpoinen maa, koska talvoudellinen viljelyskelpoisuus on vaikeasti arvosteltavissa.

Asutusviranomaisten taholla käytäntöön otettu nimitys maatalouskelpoinen maa ei sanatarkasti ilmaise samaa kuin viljelyskelpoinen maa, koska viimeksi mainittuun käsitteeseen sisältyy mahdollisuus raivata pelloksi, kun taas edelliseen voidaan katsoa kuuluvan tällaisen maan ohella myöskin esim. liian kivisiä, mutta laitumeksi kelpaavia maita (ns. ehdottomia laidunmaita, vrt. 15, s. 21).

I. Maatalousmaa.

Maatalousmaa jaetaan käyttötavan perusteella seuraaviin ryhmiin:

1. Puutarha. (Puu- ja kasvitarha.)
2. Pelto.
3. Pysyvä peltolaidun.
4. Niitty. (Luonnonniitty.)
5. Raivattu laidun.
6. Tontti- tie- ym. alueet.

1. Puutarha. (Puu- ja kasvitarha.)

Puutarhaan luetaan paitsi hedelmäpuita ja marjapensaita kasvavia alueita myös muu pysyvästi puutarhakasvien viljelyksessä oleva maa-ala. Näin tehdään siinäkin tapauksessa, että alueella tilapäisesti viljellään joitakin yleisesti pellossa viljeltäviä kasveja, kuten perunaa, viljaa tai vihantarehua.

Puutarhan pinta-alaan luetaan myös kasvihuoneiden ja -lavojen vaatima maa-ala sekä kapeahkot käytävät, mutta ei pihanurmikoita eikä puistoja, joiden katsotaan kuuluvan tonttimaihin.

Tilapäisesti puutarhakasvien hallussa olevat peltoalat kuuluvat peltoon.

Vaikka on syytä pyrkiä yleistämään ammattimiesten hyväksymää puutarha-nimitystä, on suurissa tilastotiedusteluissa kenties välttämätöntä väärinymmärrysten välttämiseksi käyttää rinnakkaisnimitystä puu- ja kasvitarha (9, s. 51).

2. P e l t o.

Pelto on viljeltyä aluetta, jota säännöllisissä oloissa uudistuvasti muokataan ja lannoitetaan ja jossa viljellään peltokasveja tai tilapäisesti puutarha- ym. kasveja. Pelloksi luetaan myös peltokiertoon kuuluva tilapäislaidun, joina tavallisesti käytetään viimeisiä heinälohkoja.

Pelloksi tarkoitettu uudisviljely katsotaan pelloksi siitä vuodesta lukien, jolloin siitä korjataan kuokka- tai kyntömuokkauksen jälkeen ensimmäinen kylvetty sato. Milloin on kysymyksessä uudispelto, josta valtio suorittaa raivauspalkkioita, katsotaan alue pelloksi siitä lähtien, kun lopputarkastus on suoritettu. Jos pelto on jäänyt tai jätetty viljelemättä, se on laskettava pelloksi niin kauan kuin se voidaan varsinaiseen uudisraivaukseen ryhtymättä kyntää ja kylvää peltokasveille. Tämä koskee myös normaalisesti tapauksia, joissa pellolle perustetaan metsä istutamalla tai kylvämällä. Mikäli metsitettävä alue on hyvin kivikkoinen tai muista syistä nykyisen käsityksen mukaan vain metsänkasvuun sopiva, voidaan se kuitenkin siirtää metsämaahan heti kylvön tai istutuksen jälkeen.

Jos pelto on tullut perustetuksi niin vesiperäiselle maalle, että sen muokkaaminen kylvökuntoon on tavallisina vuosina vaikea ja se on tämän vuoksi jäänyt määräämättömäksi ajaksi monivuotisten heinä- ja ruohokasvien haltuun, se luetaan käyttönsä mukaan niityksi tai raivatuksi laitumeksi. Muukin entinen pelto-maa, joka kasvillisuutensa puolesta on muuttunut luonnonniityn kaltaiseksi, voidaan siirtää niityyn, edellyttäen että sitä ei enää pitkiin aikoihin ole muokattu eikä ojitettu ja että se esim. sijaintinsa vuoksi on peltoviljelykseen vähemmän sopiva. Yleensä ei 10 v. nuorempaa heinänurmea ole kuitenkaan niityksi katsottava.

Jos pelto on ympäröity piiriojilla, katsotaan pellon raja kulkevaksi ojan keskellä, niin että puolet oja-alasta lasketaan peltoon kuuluvaksi. Ellei piiriojia ole, raja on siinä, mihin muokkaus voi säännöllisesti ulottua. Peltoalueella olevat sarkaojat lasketaan peltoalaan kuuluviksi, samoin sarkojen päissä olevat tilapäiset ajotiet. Kiviaitojen, kiviraunioiden ja karikoiden alat, jotka kartalla on erotettu eri kuvioiksi, saadaan vähentää peltoalasta, mutta hajallaan olevien kiintokivien vaatimaa alaa ei ole vähennettävä; sensijaan on tietoja ilmoitettaessa erikseen mainittava kivien aiheuttama arvioitu hukkaprosentti.

Milloin peltokasveja tilapäisesti, esim. suojaviljana, viljellään kaskissa, luonnonniityillä, laidunraivioilla tai puutarhassa, ei näitä aloja lueta peltoon, mutta ne otetaan silti huomioon asianomaisen kasvin viljelysaloja tilastollisesti selvitettäessä ryhmässä: tilapäisviljelyksiä peltoalan ulkopuolella.

3. P y s y v ä p e l t o l a i d u n.

Pellolle perustettu nurmi, joka on tarkoitettu pysyväksi laitumeksi ja joka tätä silmälläpitäen on aidattu ja tavallisesti myöskin jaettu lohkoihin sekä siemenetty laidunsiemenellä, katsotaan omaksi maankäyttölajikseen, niinpian kun näyttää varmalta, että alue soveltuu jatkuvaan laiduntamiseen ja että aluetta tullaan tähän tarkoitukseen edelleenkin käyttämään. Jos pelto on jätetty laitumeksi kivisyytensä vuoksi peltoviljelykseen huonosti sopivana ($\frac{1}{2}$ m läpimittaisia kiviä enemmän kuin 5 à 10 aaria kohden) tai vesiperäisyytensä takia vaikeasti

muokattavana, sitä ei kuitenkaan katsota peltolaitumeksi, vaan luetaan raivattuun laitumeen.

Pysyvän peltolaitumen erottaminen eri maankäyttölajiksi merkitsee muutosta Suomen tilastossa aikaisemmin noudatettuun käytäntöön. Ehdotetulla muutoksella päästäisiin suurempaan yhdenmukaisuuteen Kansainvälisen maatalousinstituutin luokittelun kanssa, minkä ohella se tietäisi pysyvän käytön periaatteen entistä johdonmukaisempaa seuraamista, mistä erilaisia vertailevia tutkimuksia silmälläpitäen olisi ilmeisesti hyötyä. Muutoksella voitaisiin myöskin välttää ristiriitaisuuksia, jotka ovat johtuneet erilaisista tulkinnoista verotuksessa ja kansanhuollollisissa luovutuksissa. Jos pysyvän peltolaitumen ala selvitetään aina silloin kun pellonkin, ei uudella tavalla määritellyn pellon alan vertailu entiseen tuota erikoisia vaikeuksia, koska pellon ja pysyvän peltolaitumen summa vastaa entistä peltoalaa.

4. Niitty. (Luonnonniitty.)

Niityksi luetaan sellaiset yleensä puuttomat, pysyvästi monivuotisten heinä- tai ruohokasvien hallussa olevat alueet, joilta sato tavallisesti vuosittain korjataan rehuksi niittämällä tai — tilapäisesti — laiduntamalla. Niityksi nimitetään tilastossa, paitsi luonnon muodostamia niittyjä, jotka ovat syntyneet tulvamaille, vesijätöille ym. vesiperäisille maille, myös aikoinaan kaskeamalla, raivaamalla ja muin ihmistoimenpitein perustettuja niittyjä. Myöskin entinen pelto, joka kasvillisuutensa puolesta on muuttunut luonnonniityn kaltaiseksi, voidaan, kuten edellä on mainittu, eräissä tapauksissa katsoa niityksi.

Niityksi ei tilastossa katsota pihanurmikoita, tienvieriä eikä kapeahkoja ojanpientareita, jotka luetaan tontti- ja tiealueisiin tai, mikäli on kysymys pelloilla piiriojien sisäpuolella olevista ojanpientareista, peltoon. Myöskään rantaruovikoita ja kortteikoita ei lueta niityalaan kuuluviksi. Jos maatalousmaa rajoittuu vesialueeseen, katsotaan vesialue alkavaksi siitä, missä maakasvit loppuvat ja missä usein alkaa yhtenäinen isojen vesisarojen alue.

Etupäässä Pohjois-Suomen soilla tavattavia, vain joka toinen vuosi tai vielä harvemmin niitettyjä ns. jänkäniittyjä ei lueta tilaston niityihin, vaan viljelyskelpoisten soiden tai, jos näitä esim. kivipohjaisuutensa vuoksi ei voida näihin lukea, joutomaiden ryhmään.

Milloin niitty kynnetään ainoastaan tarkoituksessa siementää se uudelleen, se katsotaan edelleen niityksi, vaikkapa siinä kasvaisi suojaviljakin. Jos niitty kunnostetaan pelloksi, se luetaan peltoon kuuluvaksi siitä vuodesta alkaen, jona kylvetty peltokasvisato alueelta korjataan ensimmäisen kerran.

Tilastossa on aikaisemmin käytetty nimitystä luonnonniitty, jota nimitystä monet niistä henkilöistä, joiden mielipidettä on kysytty, ovat edelleenkin kannattaneet. Luonnonniitty-nimitys ei tässä tarkoitettussa merkityksessä ole täsmällinen, koska se sulkee pois ihmiskäsin perustetut niityt (14, s. 178). Vaikka nimitys meikäläisessä kielenkäytössä on kuitenkin jo vakiintunut edellä määritellyn käsitteen nimenä, on kirjoittaja jonkinverran epäillen yhtynyt kannattamaan lyhyempää niitty-nimitystä, joka prof. TERÄSVUOREN ansiosta on maatalouskirjallisuudessamme yleistynyt. Toisaalta on esitetty, että tämä nimitys olisi varattava pelto- ja niitynurmille yhteisesti.¹

¹ Kansainvälisessä maataloustilastossa käytetään niitystä nimitystä »pysyvät niityt» (»prairies permanentes») ja pelloille perustetuista nurmista »keinotekoiset niityt» (»prairies artificielles»). Englanninkielisessä tekstissä vastaavat nimitykset ovat »permanent meadows» ja »rotation meadows».

5. Raivattu laidun.

Raivatulla laitumella tarkoitetaan tässä kaikkia aukeita tai melkein puuttomia, laitumiksi kunnostettuja, aidattuja tai muuten erillisiä, mutta peltoalaan kuulumattomia alueita, joita säännöllisesti laidunnetaan. Siihen luetaan siten: a) rasimalla, kaskeamalla tai peittoviljelyksellä perustetut hyvätuottoiset viljelylaitumet, b) muut ennen viljelemättömille maille perustetut laitumet, joita on perustamisen yhteydessä ojitettu, lannoitettu ja osaksi siennettykin, mutta jotka jatkuvien viljelystoimenpiteiden vähyyden ja vastaavasti heikon satoisuuden vuoksi eivät täytä viljelylaitumelle asetettuja ehtoja, c) säännöllisesti laidunnetut luonnonniityt, jokirinteet ja kaskiahot. Poikkeuksellisesti luetaan raivattuun laitumeen myös siihen yhdistetyt, kivisyytensä tai sijaintinsa vuoksi peltoviljelykseen vähemmän soveltuvat peltoalat.

Ojituksen puutteellisuuden vuoksi huomattavassa määrässä vesiperäisiä tai hoidon puutteessa pensastuneita alueita ei lueta tähän ryhmään, vaan viljelyskelpoiseen tai varsinaiseen metsämaahan.

Eläimiä varten jätettyjen suojametsiköiden alat vähennetään laitumen pinta-alasta, mutta yksinäisten puiden kohdalta ei tehdä vähennyksiä.

Nimitystä raivattu laidun ei voi pitää täysin sattuvana edellä määritellyn käsitteen nimityksenä, koska siihen eivät ankarasti ottaen sisälly ne ylläluetelluista alueista, jotka ovat olleet luonnostaan aukeita. Kuitenkin lienee vaikea keksiä täsmällisempää ja samalla yksinkertaista nimitystä. CHARPENTIER (15, ss. 19—20) on ehdottanut nimitystä tekolaidun lähinnä kohtien a. ja b. mukaisen laitumen yhteisnimitykseksi. Tätä nimitystä lienee pidettävä yhtä tyydyttävänä kuin nimitystä raivattu laidun, mutta se lienee toistaiseksi uutuutensa vuoksi jonkin verran outo. Selvyyden vuoksi olisi tätä nimitystä käytettäessä, nimityksen ehdottajan mukaan, otettava koko ryhmän nimeksi niitty- ja tekolaidun, jotta kohdassa c. mainitut laitumet tulisivat huomioonotetuiksi.

Laidunammattimiehet näkisivät mielellään, että laitumien pinta-alat voitaisiin tilastossa selvittää yksityiskohtaisemmin kuin tässä esitetty jako edellyttää. Tämän vuoksi on heidän taholtaan suositeltu jonkin verran toisenlaisia jaoituksia. Niinpä JÄNTTI on ehdottanut, yhdenmukaisesti tutkimuksessaan (16, s. 64) noudattamansa menettelytavan mukaisesti, että nimitystä viljelyslaidun käytettäisiin yhteisesti pysyvästä peltolaitumesta ja ennen viljelemättömälle maalle ilman kyntömuokkausta perustetusta korkeatuottoisesta viljelylaitumesta. Heikkotuottoiset laidunraiviot ja entiset luonnonniityt, jokirinteet ym. (vrt. määritelmän kohtia b. ja c.) hän ehdottaa luettaviksi hakamaihin, joihin kuuluisivat myös osaksi metsää kasvavat hakamaat (16, s. 66). Kun tämä menettely tekisi toisaalta pellon ja laitumen, toisaalta laitumen ja metsän välisen rajan tarkan määrittelyn vaikeaksi, ei sitä ei-ammattimiesten keräämää tilastoa varten voitane suositella käytäntöön otettavaksi. Sitä vastoin voitaisiin pitää hyvinkin mahdollisena, että tilastossa jaoteltaisiin raivattu laidun mainittuihin kolmeen ryhmään, minkä lisäksi voitaisiin tiedustella, miten suurta osaa viljelyskelpoisesta metsämaasta on pidettävä hakamaan luontoisena. Kun lisäksi peltomaan käyttöä selviteltäessä erotetaan toisistaan pysyvä ja kiertoon kuuluva peltolaidun, saadaan pääpiirteissään ne tiedot, jotka JÄNTIN ehdottaa jaoittelua varten ovat tarpeen, ilman että menetetään vertailukelpoisuutta ennestään olemassa oleviin pinta-alatietoihin.

6. Tontti-, tie- ym. alueet.

Tähän ryhmään luetaan ne maatalouden harjoittamiselle välttämättömät tai siihen läheisesti liittyvät alueet, joita ei voida sisällyttää aikaisemmin mainittuihin ryhmiin. Tällaisia ovat 1. tonttimaat, joihin kuuluvat a) rakennusten,

myös peltolatojen ja rakennuslaitteiden vaatimat alat, paitsi kasvihuoneiden ja lavojen aloja, jotka luetaan puutarhaan, ynnä b) pihanurmikot ja puistikot, mikäli niitä ei jatkuvasti käytetä puutarha- tai peltoviljelykseen tai niillä ei ole metsänhoidollisesti merkitystä; 2. pysyvät viljelmille yksityisesti kuuluvat tilus- ja viljelystiet, mutta ei tilapäisiä peltosaroille tai niiden päisteisiin muodostuneita ajoiteita; 3. leveiden (yli 2 m) avoviemärien alat; 4. hiekan-, soran-, mudan- ja savenottopaikat, kalammikot; sekä 5. turvepehku- ja polttoturvesuot parhaillaan käytössä olevilta osiltaan (muut osat luetaan viljelyskelpoiseen, aukeaan suohon).

Koko maata koskevissa tilastoissa on välttämätöntä muodostaa lisäksi ryhmä, johon luetaan ne vastaavanlaiset alueet, jotka eivät ainakaan mainittavassa määrässä suoranaisesti palvele maataloudellista tuotantoa. Tähän kuuluisivat rautatie- ja satama-alueet, yleisten maanteiden, lentokenttien, urheilu-, ampuma- ja harjoituskenttien vaatimat alueet, hautausmaat, yleiset puistot ja uimarannat, kaivosalueet ja kivilouhokset, voima-asemien ja teollisuuslaitosten tontit sekä kaupunkien, kauppalojen ja taajaväkisten yhdyskuntien asemakaavoitetut alueet ehkä kokonaisuudessaan. Olisiko tähän ryhmään, jota kenties voitaisiin nimittää yleisten alueiden ryhmäksi, luettava myös suoranaisesti teollisuuden tarpeita palvelevat polttoturve- ja turvepehkusuoat, savenottopaikat jne, on kysymys, jonka ratkaisu tässä täytynee jättää avoimeksi. Niitä ei tietenkään voi pitää maatalousmaana, jos asiaa katsotaan liiketaloudelliselta kannalta, mutta niiden käyttö on suureksi osaksi samanluontoista kuin vastaavien maatalousmaahan kuuluvien alueiden.

II. Viljelyskelpoinen maa. (Maatalouskelpoinen maa.)

Viljelyskelpoiseksi maaksi luetaan ne viljelemättömät alueet, jotka maaperänsä, pinnanmuodostuksensa, korkeussuhteidensa ja asemansa puolesta huomioonottaen seutukunnan maataloudelliset olot voidaan kohtuullisin kustannuksin ottaa pelloksi, suoviljelykseksi, niityksi tai viljelyslaitumiksi (vrt. 1, s. 39). Tähän ryhmään luetaan poikkeuksellisesti myöskin eräitä muita, käyttöarvoa omaavia alueita.

Tähän ryhmään luetaan myös raivauksenalainen uudismaa siihen saakka, kunnes siitä kuokkai- tai kyntömuokkauksen jälkeen korjataan ensimmäinen kylvetty sato tai, mikäli sille on perustettu laidun, säännöllinen laiduntaminen on alkanut. Valtion palkitsemat uudisraivaukset siirretään pois tästä ryhmästä lopputarkastuksen jälkeen.

Tilaston ja maarekisteritietojen vertailemista silmälläpitäen on tärkeätä erottaa viljelyskelpoinen metsätön suo viljelyskelpoisesta metsämaasta.

1. Viljelyskelpoinen aukea suo.

Tähän ryhmään luetaan, ellei tarkempaa tutkimusta ole suoritettu, kaikki aukeat suot, jotka viljelykseen ottoa silmälläpitäen on jo kuivattu tai voidaan kohtuullisilla kustannuksilla kuivata ja jotka voidaan katsoa viljelyskelpoisiksi tai joilla on muunlaista käyttöarvoa. Viljelyskelpoisiksi katsotaan yleensä mutasuot, mikäli niiden turvekerros on riittävän vahva tai pohjamaakin viljelykseen sopiva, sekä rahkasoista liikennesuhteiltaan edullisilla paikoilla olevat, jo ojitetut rahkasuoat. Käytännöllisistä syistä luetaan tähän ryhmään myöskin ne maatalousviljelmiin kuuluvat ojitetut suot, joista on tarkoitus nostaa turvepehkuu tai polttoturvetta, niiltä osiltaan, joilla nostoa ei ole vielä harjoitettu.

Tämän ryhmän nimitykseksi sopisi ehkä paremmin, ottaen huomioon viimeiseen lauseeseen sisältyvä laajennus, tuottokykyinen aukea suo. Kun on haluttu pitää ryhmä viljelyskelpoisen maan alaryhmänä, on kuitenkin käytetty ensiksi mainittua nimitystä. — Aukeita turvepehku- ja polttoturve-soita ei ole myöskään haluttu erottaa omiksi ryhmikseen eikä yhdistää varsinaiseen metsämaahan, vaikka viimeksi mainittua käytäntöä lienee noudatettu maanmittaustoimituksissa.

2. Viljelyskelpoinen metsämaa.

Metsämaista katsotaan viljelyskelpoiksi, edellyttäen etteivät kivisyys tai muut seikat haittaa, ns. lehdot ja yleensä ns. käenkaali-mustikkatyyppeihin, mustikkatyyppeihin sekä talvikkityyppeihin kuuluvat tuoret kangasmaat sekä metsää kasvat suot, myöskin ne, jotka metsänkasvun edistämistä silmälläpitäen on ojitettu.

Maataloustilaston ensitietoja kerätessä ei yleensä voi tulla kysymykseen tilusten viljelyskelpisuuden arvioiminen. Tämän vuoksi on käytettävä siitä ennestään olemassaolevia tietoja (esim. maanmittaustoimituksissa selvitettyjä maarekisteriin merkittyjä tai tiluskartoista löydettäviä tietoja). Näin ollen ei yksityiskohtaisempia ohjeita ole esitetty, ja edellisetkin vain sillä varauksella, että niitä käytetään, ellei arviointia ole ennen toisten ohjeiden perusteella suoritettu. Ylläolevat ohjeet ovat eräin poikkeuksin samoja, joita on annettu v. 1944 suoritettua viljelyskelpoisen maan inventointia varten (17).

III. Varsinainen metsämaa.

Varsinaiseen metsämaahan luetaan kaikki muut metsämaat, puuston määrästä ja laadusta riippumatta. Myös paljaaksihakatut ja kulonpolttamat metsäalat on pinta-alassa otettava lukuun, mikäli metsän uudistamiseen on mahdollisuuksia. Luonnonpuistot ym. puistoalueet, joilla on metsänhoidollista merkitystä, otetaan niinkään huomioon tässä ryhmässä, elleivät ne sisälly viljelyskelpoiseen metsäalaan tai tonttimaihin. Pelloille perustetut metsäpuiden taimistot katsotaan sitä vastoin peltoon kuuluviksi.

IV. Joutomaa.

Joutomaiksi katsotaan kokonaan metsättömät tai siellä täällä joitakin yksinäisiä puita kasvavat viljelykseen kelpaamattomat ja muuten käyttämättömät suot, louhikot, avonaiset kalliot ja tunturit sekä lentohietikot. Niihin luetaan lisäksi viljelysmailla olevien kiviaitojen, kiviraunioiden ja karikkojen pinta-alat sekä tuottamattomat jokitörmät yms. Tuottavien maiden merkitsemistä joutomaiksi on vältettävä.

Edelläesitetyn luokittelun ja määrittelyjen käytäntöön ottaminen tilastossa sekä maanmittauslaitoksen ja verotusviranomaisten mittauksissa aikaansaisi toivotun yhtenäistymisen maankäyttölajien aloja koskevissa ensitiedoissa. Ellei näin pitkälle voitaisi päästä, olisi suotavaa, että eri viranomaisten käyttämissä luokitteluissa ja määrittelyissä tehtäisiin eräitä suurempaan yhtenäisyyteen johtavia muutoksia. Voitaisiin ajatella esim., että maarekisteriin otettaisiin uudeksi ryhmäksi raivattu laidun ja että viljelyskelpoinen, aukea suo erotettaisiin viljelys-

kelpoisesta metsämaasta. Verotusmittauksissa voitaisiin niinkään ottaa erilliseksi ryhmäksi raivattu laidun, jolloin vertailukelpoisuus tilastoon olisi nykyistä suurempi.

KIRJALLISUUTTA.

- (1) KOKKONEN, P. Tiluslajit. Maanmittaushallituksen julkaisuja, 30, 1940. Helsinki. Ss. 67.
- (3) Suomenmaan virallinen tilasto III, 2. Maanviljelyntiedustus Uudenmaan läänissä v. 1876. Helsinki 1879.
- (2) Suomenmaan virallinen tilasto III. Aineita Suomen maanviljelys-tilastoon. Helsinki 1869.
- (4) GEBHARD, HANNES. Viljellyn maan ala ja sen jakautuminen Suomen maalaiskunnissa v. 1901. Tilattoman väestön alakomitean julkaisu. Helsinki 1908.
- (5) Suomen virallinen tilasto III: 10. Maataloustiedustelu Suomessa vuonna 1910.
- (6) —»— III: 17. Maataloustiedustelu Suomessa vuonna 1920.
- (7) —»— III: 26: 3. Yleinen maataloustiedustelu vv. 1929—30.
- (8) PIHKALA, K. U. Valtakunnan viljelty maa-ala ja sen entistä tarkemman selvittelyn mahdollisuudet. Maataloustieteellinen aikakauskirja, 15. 1943.
- (9) LILJA, SIMO Maataloustiedusteluista ja niiden kehittämisestä. Maataloustieteellinen aikakauskirja 4, 1932.
- (10) ILVESSALO, YRJÖ. Suomen metsät. Tulokset vuosina 1921—24 suoritetusta valtakunnan metsien arvioimisesta. Metsätieteellisen koelaitoksen julkaisuja, 11, 1927.
- (11) —»— Suomen metsävarat ja metsien tila. Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, 30, 1942.
- (12) Institut International d'Agriculture: Programme de recensement agricole mondial de 1940. Rome 1938.
- (13) REINIKAINEN, A. S.—LINKOLA, O. Viljelysmaan pinta-alan selvittämisestä. Koetoimintayhdistysten liiton julkaisuja N:o 19, 1944. Helsinki.
- (14) TERÄSVUORI, K. Maataloudellinen ammattisanastomme. Maatalous, 15, 1918 s. 178—180.
- (15) CHARPENTIER, A. Laidunmaan varaamisesta asutustiloja perustettaessa. Suomen laiduntalous 15. 1944, s. 19—25.
- (16) JÄNTTI, AUGUST. Suomen laidunolot 1945. Helsinki. Ss. 255.
- (17) Viljelyskelpoisen maan inventoimisohjeita. Maatalousministeriön asutusasiainosasto 1944. Helsinki.

SUMMARY.

CO-ORDINATION OF CLASSIFICATIONS AND DEFINITIONS OF LAND UTILIZATION TYPES.

K. U. PIHKALA.

Board of Agriculture, Helsinki

The instructions of the Finnish agricultural statistics, Board of Survey and communal taxation measurements for classification of land utilization types differ from each another, thus making it difficult to compare and to control the preliminary data of statistics. Definitions of land utilization classes have been inadequate causing uncertainty in information about area. In the present investigation a proposal has been made for a new classification which would be better comparable than the former one with the classification of the Board of Survey as well as for a more detailed definition of land utilization types.

The aim of the definitions has been to attain such characteristic features which enable drawing of a definite line between different land utilization types even when persons with little training are employed as collectors of the required information. Besides, the principle adhered to, when determining the class of land utilization, has been not to take into account the temporary use of land outside its regular use.

The land area belonging to one agricultural enterprise (excluding waters) is divided according to the new proposal to the following main groups:

- I. Agricultural land
- II. Cultivable land
- III. Actual forest land
- IV. Waste land.

The agricultural land is divided into the following groups according to its use.

- 1. Garden (orchard and vegetable garden).
- 2. Field.
- 3. Permanent pasture on fields.
- 4. Meadow (natural meadow).
- 5. Cleared pasture.
- 6. Building site, roads, etc.

The cleared pastures include enclosed treeless and stumpy pasture lands and in addition to these natural meadows similarly enclosed and permanently used as pasture.

The cultivable land is divided into cultivable open peat moss and cultivable forest land. The latter together with the actual forest land forms the group which corresponds to the earlier forest land group. Proposed practice makes comparison with surveying areas easier.
